

Του **Αριστοτέλη Σαϊνή**

Το «Ελα να πούμε ψέματα» ολοκληρώνει τη φιλόδοξη, ιστορικά προσανατολισμένη, μυθιστορηματική σύνθεση την οποία παρουσιάζει τμηματικά η Μάρω Δούκα την τελευταία δεκαετία. Πρόκειται για τρία αυτοτελή ογκώδη μυθιστορήματα με εσωτερικές διασυνδέσεις και επανεμφανιζόμενες χαρακτήρες, τα οποία, αν και αφηγηματικά κινούνται διαρκώς μεταξύ παρόντος και παρελθόντος, επί της ουσίας είναι στραμμένα με το «βλέμμα μετωπικά στο παρόν», όπως σημειώνει η ίδια. Ένας Τούρκος με κρητικές ρίζες αναζητά την ιστορική και προσωπική του αλήθεια στα Χανιά του 2002 («Αθώοι και φταίχτες», Κέδρος 2004, Πατάκης 2010), λίγα χρόνια μετά, μια εγγονή της ίδιας οικογένειας σκύβει στα τετράδια του αριστερού παππού της ερευνώντας τη γενεαλογία της («Το δίκιο είναι ζόρικο πολύ» Πατάκης, 2010). Σχεδόν σήμερα, Νοέμβρη του 2012 με Ιούνιο του 2013, διαδραματίζεται το μυθιστόρημα που κλείνει την τριλογία. Ωστόσο, αν ο χρόνος της αφήγησης συμπυκνώνεται στην αρχή του δυστοπικά ανατέλλοντος αιώνα μας, ο χρόνος της ιστορίας καλύπτει σχεδόν διακόσια χρόνια και βυθίζεται στο παρελθόν, στη σχεδόν άγνωστη ιστορία των Τουρκοκρητικών στο πρώτο, στη γερμανική κατοχή στα Χανιά στο δεύτερο, ενώ το τρίτο εντάσσεται στον ανθρωπολογικό ορίζοντα του εμφυλίου. Στο επίκεντρο η πτωχότητα των αριστερών μετά τη Βάρκιζα, όταν κυριαρχούν οι δωσίλογοι, ανθίζει η τρομοκρατία, και τα λάθη της φωτισμένης ηγεσίας οδηγούν τους αντάρτες σαν πρόβατα στη σφαγή...

Βασικοί ήρωες στο «Αθώοι και φταίχτες» αναλαμβάνουν τώρα πρωταγωνιστικό χαρακτήρα. Ο Πανάρης, επαναστάτης στην Αργεντινή του 1970, αποσυρμένος πλέον στο μετόχι της οικογένειας γράφει για χρόνια μια μυθιστορηματική βιογραφία του Μπακούιν, η δίδυμη αδελφή του, η «αρκοντοκνίσσα» γιατρός Ελεονώρα ανασκαλεύει τα τετράδια της μητέρας της. Από κοντά η μοδίστρα Αναστασία που κόβει

ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ

Στα μονοπάτια της Ιστορίας

«οι εποχές συστρέφονται και τρώνε σαν τα φίδια τις ουρές τους»

και ράβει στο μυαλό της τα παρασμένα, και ο γιος της, ο Ιδομενέας, ο οποίος παραλαμβάνοντας τη σκυτάλη από την αγαπημένη του Βιργινία, κόρη της Ελεονώρας και αφηγήτρια στο «Δίκιο είναι ζόρικο πολύ», παλεύει και αυτός με τη χαριτιά του αντάρτη πατέρα του, με συγκίνηση για την πίστη του, θυμό για την αφέλειά του. Οικογενειακά μυστικά, ταξικά απωθημένα, ματαιωμένοι έρωτες και ζωές που χάθηκαν στα δόκαμα της Ιστορίας. Άνθρωποι που τυχαία ή συνειδητά πίστεψαν και αγωνίστηκαν, προδόθηκαν, πρόδωσαν και έχασαν πολλά, συχνά από συντροφικά μαχαιρώματα. Απέναντι στους

μεγάλους που προσπαθούν να γεράσουν με αξιοπρέπεια ζώντας στην καταθλιπτική μοναξιά τους, οι νέοι που επιχειρούν να φιάξουν τη ζωή τους στη βαριά σκιά της Ιστορίας. Ανάμεσά τους το χάσμα του χαμένου χρόνου «που δεν ξανακερδίζεται, του λησμονημένου που έγινε κόμπος και του περασμένου που σβήστηκε». Μηροστά σε όλους το χάος, ο φόβος για το άγνωστο, η κρίση...

Η τηλεόραση και οι εφημερίδες κανονάρχουν την εποποιία της καθημερινότητας: νεκροί στη λωρίδα της Γάζας, το ρεντίκολο του Στρος-Καν, ο Καντάφι και η Συρία, η φλεγόμενη Κωνσταντινούπολη,

αυτοκτονίες και ανεργία, η λίστα της ξερακιανής, ο εκτροχιασμός της κυβέρνησης, ο Ολάντ στην Ελλάδα, ο «αρχιμάγειρας γκουρμεδοκορευτής» στο «Κόκκινο», η Αμυγδαλέζα και το Γκουαντάναμο, η θεωρία των δύο άκρων και ο Ράλλης, τα τάγματα ασφαλείας και η Χρυσή Αυγή... «οι εποχές συστρέφονται και τρώνε σαν τα φίδια τις ουρές τους».

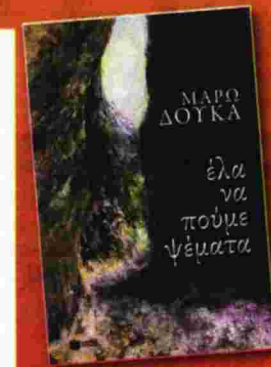
Ωστόσο η Ιστορία δεν τελειώνει με τις αφηγήσεις του παππού, ούτε με τα τετράδια της μητέρας. Και φυσικά δεν τελειώνει όπως έλεγε εκείνος ο «νεοφιλελεύθερος με το γιαπωνέζικο επώνυμο». Ο Κοκλίας της Ιστορίας κλυ-

δωνίζεται αλλά συνεχίζει, «ήττα, νίκη, διάψευση, ήττα ξανά, νίκη, διάψευση πάλι, και αυτό είναι η ζωή»... Πώς; Μα «Ελα να πούμε ψέματα» προτρέπει το σκωπτικό στιχούργημα που εγγράφεται παντού στο βιβλίο.

Η έντεχνη αφήγηση αναζητά τις σκέψεις, έλκεται από τα μωρμουρητά των ηρώων και τρυπώνει στα όνειρά τους που κάποτε επικοινωνούν, άλλοτε προλέγουν. Η τριτοπρόσωπη εκφορά καταδύεται στις συνειδήσεις, ωστόσο μολονότι ο λόγος πλαγιάζει (εναλλαγή ΕΠΛ, άμεσου λόγου και ψυχαφήγησης) αποτυπώνει με τον ίδιο τρόπο ασύνειδες και συνειδητές εμπειρίες, ακολουθώντας το ίδιο σχήμα για κάθε χαρακτήρα, χωρίς ουσιαστικές πινελιές αλλαγής ύφους. Ακόμα και τα κείμενα που κυκλοφορούν εντός του μυθιστορήματος δεν διαφοροποιούνται ιδιαίτερα, με αποτέλεσμα η όποια πολυφωνία να υποσκάπτεται από μια ισχυρή ενοποιησά συνειδηση εκτός του μυθιστορήματος.

Οι πρωταγωνιστές της Δούκα εμπλέκονται στα ιστορικά γεγονότα που σημάδεψαν την εποχή τους και διασταυρώνονται με ιστορικά πρόσωπα. Το φανταστικό συμπλέκεται με το πραγματικό σε μια αφήγηση που σέβεται τις υπάρχουσες πηγές πιθανόν σε βάρος της μυθολογικής εξερεύνησης. Η αφήγηση αγκιστρώνεται στην επικαιρότητα και το σήμερα. Συχνά όμως η συνομιλία παρόντος-παρελθόντος εκβιάζεται.

Οι μικροϊστορίες των οικογενειών του Τουρκοκρητικού Αρίφ Καουρζαντέ και του χριστιανού Πανάρη Κριαρά διασταυρώνουν τους δρόμους τους και δένονται στον ιστό της τοπικής ιστορίας σε μια ελεγειακή αποτύπωση της ανθρωπογεωγραφίας των Χανίων του 19ου και του 20ού αιώνα, αντικατοπτρίζουν την ελληνική ιστορία και απηχούν τις παγκόσμιες εξελίξεις. Νομίζω ότι κάθε οριστική εκτίμηση θα πρέπει να λάβει υπόψη της τη συνολική τριλογία της Δούκα, τα τρία μυθιστορήματα «που φιλοδόχησαν να εξανθρωπίσουν την Ιστορία», όπως γράφει η ίδια για την τριλογία του Τσίρκα, στο κείμενο ποιητικής της: «Ο πεζογράφος και το πιθάρι του» (Πατάκης, 2013).

ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ
«Ελα να πούμε ψέματα»
Μυθιστόρημα,
Εκδόσεις Πατάκη, σελ. 664